

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. IV. De aliquibus pactis, quæ solent addi censibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

interesse ex ipso, si forte venditori accidit (& semper erit Emptor, ut omnes scimus, in peccato, dum hæc duo non reituit) poterit tamen sibi retinere omnes, & integras pensiones, id est, in dicto exemplo aureos viginti. Ita tenet Lessl. l. 2. c. 22. d. 5. De Lugo d. 27. de Just. n. 5. alique.

Ratio est, quia tunc, ut supponimus, contractus est validus, ergo dominium iuris ad censum translatum est in emptorem; ergo emptor pensiones illas tanquam suas accepit, quamvis semper cum obligatione, ut dictum est, solvendi, quod est supplendum de pretio ipso, & solvendi damnum, &c. Sicuti, si emis domum, nec integrum pretium solvis, fructus locationis domus tuus est, quia provenit ex re tua, licet obligeris semper supplere pretium, & damnum, quod forte provenit venditori domus ex carentia pretii.

Quo pretio vendi potest Censui iam constitutus?

9. Notatio tertia requirit solutionem illius celeberrimæ quæstionis: An census licet possit emi minori pretio, quam fuerit ab initio constitutus. Emisti, v. g. censum quinque aureorum annuorum pretio centum aureorum, an possim ego te emere ejusmodi censum, pretio, v. g. nonaginta aureorum?

10. Respondeo, vel possumus loqui, quando non adest pretium census determinatum à Principe, seu consuetudine, vel quando adest. In priori casu est communis opinio cum Lessl. l. 2. c. 22. n. 47. docens, posse. Et ratio est, quia pretium vulgare, quale esset hoc, non consistit in indivisibili, & sæpe, quod est emptum pretio rigoroso, redimitur infimo. Adde, sicut in aliis rebus, sic in censibus, pretium augeri, & minui iuxta copiam, vel penuriam emptorum, & venditorum, diminui item, quando merces est ultronea, iuxta ea, quæ de capitibus, unde crescat, vel decreseat rerum pretium, c. 8. Decal. tr. 3. c. 7. §. 4. diximus.

11. In posteriori casu duplex est opinio. Negat altera, altera concedit. Ratio negantium est, quia supposito Decreto Principis taxante pretium, cum illud consistat in indivisibili, præteriti nequit. Ratio Mol. d. 393. n. 5. Lessl. l. c. n. 45. Nav. in sum. c. 23. n. 91. Lopez de contract. c. 58. concedentium est, quia Decretum, seu Lex statuens certum pretium censibus, intelligenda est de censu, quando constituitur, seu fundatur, de hoc enim loquitur Lex, Summa Corona 2. p. de cens. n. 16. Nav sibi contr. in com. de usuris, n. 112. Dian. l. mox citand. asserens Nan. Sylvest. Ioan. à Cruce; non verò, quando venditur census iam constitutus. Imò iidem dicunt, id in praxi fieri, ubique sic esse receptum. Vtrique opinio probabilis esto.

12. Sed quanti minoris? Respondeo, id debere decerni eo prorsus modo, quo num. præced. dictum est. Sanè Diana p. 2. tr. 8. ref. 36. non condemnavit eum, qui emit rogatus emere à venditore censum decem aureorum annuorum, pretio octoginta aureis, cum aliàs debuisset emere aureis centum. Et ratio Dianæ, aliorumque ab ipso citatorum fuit, quia merces ultronea vilescunt pro tertia parte, imò, per aliquos, etiam pro medietate.

De expensis Scriptura, locoque, & tempore solvendi pensiones.

13. Notatio quarta: Ad Institutionem pretii, & obligationis iuste in censibus, pertinent item tria. Primò, expensæ scripturæ census. Secundò, Locus. Tertiò, Tempus solvendi pensionem institutam. Quare,

14. Dico primò, Expensas pro scriptura, cuiusque expeditione, ut etiam salarii pro Procuratore, seu Exattore census debere fieri ab emptore. Ratio est, quia scriptura fit in utilitatem ipsius, nimirum ad eas lus probandum, nam propterea illa apud emptorem remanet. Ita Bald. alique apud Bonacin. de contr. d. 3. q. 4. p. vñ. n. 32. Idem dic de Gabella; hæc enim communiter solet imponi ementibus censum, non vendentibus.

15. Dico secundò, ex se pensionem solvendam sibi

in fine anni à tempore, quo constituitur census, & enim erucenda ex fructibus, qui anno exarto solent fieri. Dixi (ex se) nam scio alicubi esse constitutum, ut, exactis aliquot mensibus, per partes solvantur, quæ ubi legitime adest, servanda est. Id præsumitur, quando census impostus est super prædium, & mensatur, id est, per menses, solent exigi, ut item, quod no. ut, si mense Iulii producat frumentum, mense Martii vinum, mense Martii ligna, vel quid simile. Adde cum Salas, tract. de Usur. dub. 42. si censum finem anni redimatur, pensionem non esse impo- solvendam, sed ad ratam temporis transacti, vult pater.

16. Dico tertiò, censum esse solvendum in loco, quo fuerit conventum: Id quod tamen, si fuerit conventum pro compen- satione venditor, vendendo censum aliquem minoris. (Quod si non fuerit expresse convenum, lo- vetur consuetudo civitatis, in qua fundatur census, enim videtur implicite conveniri secundum censum dinem communiter usurpatam. Quod si neque hæc sit, puto cum Virgilio de censu, 4. p. n. 73. solvi debere loco, in quo voluit censuarius, ut in l. si quis ff. de m. ceto loco, nam profectò rationabiliter solvitur, ubi est res, vel prædium subiectum censui; prædictum est loco fructuum, qui à te, non, nisi in loco, ubi producuntur.

CAPVT IV.

De aliquibus Pactis, quæ solent addi Censibus.

1. PRæmittendum est primò, ad Institutionem census, & Institutionem, præciscendo à legitimis conditionibus, & adesse eas conditiones, quæ sunt de prædictis. Eas autem ad duas reducit Lessl. l. c. n. 42. n. 43. ut sit æqualitas secundum æliminationem inter censum & pretium. Secundò, ut, quando aliqua gravamina hinc inde, præter naturam contractus per pacta accessoria, ponantur ea ex prædictis arbitrio debet compensari supponendo semper huiusmodi pacta, non esse dicta, va ipsius contractus.

2. Præmittendum secundò, universalliter legem omnia pacta, quæ licita sunt in ceteris venditionibus, & emptionibus rerum, licita esse, etiam in emptione & venditione census, quia ejusmodi pacta non sunt nec sunt contraria naturæ contractus censuum. Neque dicas, posse apponi vnum, non verò multa, & non, quam, dicas, nam si licitum est ponere vnum pactum, utique justum, igitur erit, ponere multa, item, quod dummodo contraria in se non sunt, mutuoque se destruant.

His præmissis, expendamus aliqua pacta, quæ natura sua possunt addi licite, & sine iniuria huius contractui, nam an ab aliqua lege positiva sunt prohibita, c. 5. differendum.

§. I. Pactum Redemptionis ante, vel post certum tempus.

1. Dico duo. Primum est, esse licitum emere censum, & pactum, ut possit redimi à venditore, ante certum tempus, v. g. intra sex annos, seu in aliquo censu non redempto, fiat census irredimibilis. Secundum est, licitum etiam, testibus Mol. d. 391. d. n. 5. & Val. l. 4. p. 2. d. 5. d. 22. p. 4. emere censum cum pacto, ut census, à venditore redimi possit aliquot annos, v. g. post sex annos, & non possit. Ratio horum est, quia licitum est, emere censum perpetuum irredimibilem, ut omnes concedimus, ergo & redimibilem, nulla enim disparitas (pactum propter justum) asseri potest, ut supra vidimus: Ergo licitum erit, erit constituere prædicta pacta. Probatur hæc vltima consequentia, quia nihil aliud faciunt, nisi, quod dimittunt

de perpetua te: Et quidem ius redimendi, vel non redimendi censum intra certos annos est pretio aestimabile; cur ergo emi (seclusa lege in contrarium) iuste non possit?

2. Dixi (seclusa lege) nam posterius pactum ex dictis, quia habet speciem quandam usuræ, & periculum illam palliandi, prohibuit Pius V. in Bulla modò dicta, & inferius citanda. Prius autem pactum aliqui cum Navar. Less. Mol. Salas, apud de Lugo dicunt, non fuisse prohibitum à dicto Pio V. licet fuisse prohibitum teneat Bonac. Rebel. apud eundem de Lugo n. 4. cum quo sentio, quia una ex conditionibus à Pio V. positus, est ut census possit semper redimi à venditore. Ita etiam tenet de Lugo, d. 27. de *Inst. n. 112*. licet probabilem fatear esse sententiam Navarri.

§. II. Pactum absolutum Redemptionis ex parte Venditoris, vel ex parte Emptoris.

1. Dico primò, licitum esse, emere censum realem cum pacto, ut idem census possit redimi, quandoque voluerit venditor redimere.

Hoc pactum approbatur, immò in omni censu requiritur à Pontificibus Martino, Calisto, Pio, & probatur ratione, quia licitum est, res alias vendere cum pacto, ut emptor illas teneatur revendere ad arbitrium venditoris, ergo, & census. Nec est periculum usuræ, quia hoc non est mutuum, sed venditio, & emptio. Adde, in mutuo mutuatarius obligari ad reddendam pecuniam mutuatam, at censuarius, qui est venditor, non obligatur reddere pecuniam acceptam, sed solum, si velit, potest illam emptori reddere, & sic censum extinguere: ergo hoc non est mutuum.

2. Dico secundò, licitum esse, emere censum realem cum pacto, ut possit redimi, quando voluerit venditor, vel quando voluerit emptor: quod est dicere, emere censum ex utraque parte redimibilem.

3. Hoc pactum, licet propter similitudinem cum usurâ sit à Pio V. prohibitum, secundum præsumptionem fori externi ut habet Medulla Theol. lib. 3. tract. 5. cap. 3. §. 2. n. 7. alique, tamen ex natura sua licitum est. Ita Less. lib. 2. cap. 12. dub. 10. & Valent. t. 3. in 2. d. 5. §. 25. p. 2. qui addit Romæ in Consultatione, cui ipse interfuit, à viris doctissimis id fuisse probabile iudicatum. Probatur autem, quia, qui emit censum realem, redimibilem solum ex parte venditoris, modo dicto n. 1. in priori pacto, quod omnes approbamus, v. g. qui centum aureis emit censum quinque aureorum, non videtur illicitè agere, si post dictum censum constitutum, seu post celebratum, jam contractum cum priori dicto pacto, deinde de novo paciscatur cum eodem venditore, ut venditor non solvat quinque, sed quatuor, cum pacto tamen, ut non possit redimere dictum censum, nisi, quando voluerit ipse emptor, non videtur, inquam, agere illicitè, quia illud onus satis compensatur ab ea diminutione census. Ergo, quod licitè sit per duos contractus, potest fieri simul in uno, quando jam erit casus posterioris pacti, de quo loquimur; nam plures licitos contractus simul exercere illicitum non esse, docemus ex Iure Civ. de commodato, l. 1. de Deposito, & passim omnes.

4. Ex his tamen vides, quando apponitur ejusmodi pactum, debere compensari hoc onus, & consequenter debere censum emi majori pretio, secundum, quod prudens vir existimaverit.

5. Dico tertio, si ponatur pactum, maxime in censu merè personali, ut solum tunc possit redimi census, quando voluerit emptor, valde suspectum illum esse, quòd usura committatur, licet in rigore, si hoc tantum onus iuste compensetur ab emente, non videatur ex natura rei usurarius, quia tamen nolimus illum in praxim deducere, si sit id innuisse, & videri poterit Valentia, t. 3. in 2. d. 3. §. 25. p. 2. v. Quartum, qui testatur nullum Doctorem id in censu merè personali concessisse.

Pari III.

§. III. De Pacto solvendi Pensionem, etiam si res illi subiecta pereat.

1. Ratio dubitandi, cur id pacisci non possis, est, quia contractus censualis intrinsecè postulat, ut pereunte re (cum tunc pereat, & fructus) pereat, & census.

Nihilominus dico, hoc pactum esse quidem præter naturam contractus censualis; non verò esse contra, quasi ipsum censualem contractum destruat: Quare dico, seclusa lege positiva, esse licitum ex natura sua, licet non negem, esse dissuadendum propter periculum usuræ. Ita Valentia l. 6. & Lessius litem cit. Et Valentia quidem ait, hoc idem censuisse illos Doctissimos in ea Consultatione, de qua in præf. §. meminimus n. 3. Ratio autem quod liceat, est. Tum, quia, sicuti in aliis contractibus potest adjici hoc pactum, ita in casu nostro, dummodo tamen hoc onus, quod imponitur venditori, compensetur, augendo pretium census, vel, quod in idem redit, dummodo minor pensio designetur; Tum, quia hic sunt duo contractus implicite, alter constitutionis census, alter, quo venditor census constituitur hæc jussor pensionum solvendarum.

2. Hinc vides, hoc pactum posse tutius reduci ad pactum assicurationis, ut, si res, in qua census fundatur, pereat, damno venditoris pereat, qui sit obligatus vel pretium totum reddere, vel super alia sua bona censum constituit. Sed, ut dixi, debet compensari totum onus, quod venditori imponitur. Et quidem in nostro Regno, ejusmodi assicuratio in ipsa fundatione census solet apponi per illam clausulam (*& super omnia bona, &c.*) idque concessit Nicolaus V. ut paulò post videbimus, dum concessit, posse apponi omnia pacta, utique præter ea, quæ sunt contra substantiam contractus.

3. Atque ex his, & aliis oneribus, quæ in fundationibus census in Sicilia solent addi ad securitatem emptoris, puto, rationabiliter latam esse à Domino Rege Nostro Pragmaticam, idest, legem *infra* d. 6. §. 5. n. 5. ponendam, quæ, ut compensatio fieret ad æqualitatem tot pactorum, quæ contra venditorem apponi solent, sancivit, ne census emeretur in posterum amplius ad rationem decem pro centum, sed, ad summum, ad rationem quinque pro centum, nam sic compensat emptor illa opera, quæ imponit venditori census. Non est igitur acquiescendum aliquibus, qui aiunt, iniustam fuisse hanc Pragmaticam, seu hanc legem ex eo, quia putant Regem habuisse respectum ad proprium interesse, quo multas censuum pensiones solvebat Regnicolis ad rationem decem pro centum. Non est, inquam, acquiescendum, quia, quicquid sit de intentione interna Regis (quæ tamen bona in dubio semper est præsumenda) cum lex sit iusta ex objecto, ut vidimus, non potest reprobari, ut iniusta ex quocunque affectu Regis interno, ut, si Rex ferat legem, qua damnandi sint fures ad Tritemes, non propterea ea lex est iniusta, & repellenda, quia ipse ex odio peccaminoso, velit, ludum bonorum subreptores cruciare. Sed de iustitia hujus Pragmaticæ iterum dicetur; *infra*, c. 6. §. 5. à n. 2.

§. IV. Pactum, ut, non soluta pensione, res cadat in commissum.

1. Solet aliquando addi pactum, ut, si censuarius pensionem non solvat intra duos, vel tres annos, res censui subiecta cadat in commissum, idest, incurrat penam, ut dicta res fiat emptoris census. Idne licitum est? Dico, positis tribus conditionibus, esse licitum. Ita Tol. lib. 5. c. 48. quia iis positis, ex nulla parte apparet iniustitia, seclusa semper lege in contrarium.

2. Prima conditio est, ut culpa sua venditor census pensionem non solverit, cum tamen potuerit. Secunda, ut pena proportionetur culpæ; unde nō potest pro exigua pensione non soluta cadere in commissum prædium multi valoris, sed,

Z 2 sed,

sed, iudicio prudentis, aequalitas decernatur. Tertia, ut pro onere talis pacti, quod subit venditor, augeatur pretium vel diminuat pensio modo jam dicto §. 3.

3. His conditionibus positis, non possunt esse nobis contrarii metui, qui cum Bonac. de contract. d. 3. q. 4. p. vii. n. 39. idem id esse licitum, negant, quia pena debet esse moderata, & culpæ proportionata; cum enim nos proportionem dictam requiramus, hi Doctores contra nos nequaquam sunt. Vide, quæ dicam cap. 5. §. n. 14.

§. V. Pactum de rescindendo contractu.

1. Dico, in contractu censuali, licet, ut vult Mol. d. 391. sine, posse, abstrahendo à contraria lege, apponi pactum, ut si per duos, vel tres annos censuarius pensionem non solverit, cedatur, seu teneatur restituere emptori pretium totum, & rescindere contractum. Probatur facile ex dictis. In hoc autem pacto rectè notat Medina q. 15. de us. apud Celest. tr. 12. de Cens. c. 2. vers. sine, non oportere, augeri pretium ab emptore, qui hoc pactum requirit. Ratio, puro, est, quia de jure naturæ fit, ut des mihi meum pretium, si servare non vis obligationem solvendi id, quod ego, per illud pretium, emo. Quædam circa hoc peculiariter præ nostro Siciliæ Regno dicentur paulo inferius, cap. 6.

§. VI. Pactum redimendi Censum totum simul.

1. In Censu redimibili solet adjici pactum, ut is redimi à censuario nequeat per partes, sed in totum. Emisti, v. g. à me pretio centum aureorum, censum annuum redimibilem quinque aureorum, cum pacto, ut dando tibi quinquaginta, diminuam censum, sed, si velim redimere, debeam reddere centum; quia integra solutione facta, integer census, & totus extinguatur.

2. Dico primò, ex natura rei ejusmodi pactum esse licitum. Ita Tol. l. 5. c. 45. Mol. d. 393. num. 8. Arag. 2. 2. q. 74. art. 4. sine. Ratio est, quia, sicut alias res emptas cum pacto retrovenditionis, non potest venditor redimere per partes; id enim esset in damnum emptoris, quia emptor partiali illa pecunia non poterit uti ad emendas res majoris valoris, quas forte vellet emere, & quia pecunia per partes reddita facile consumitur, & c. Ita in casu census, & c.

3. Non approbo Nav. in comment. de us. n. 78. dicentem in hoc pacto, ut illud sit licitum, debere pretium census augeri: Non approbo, inquam, quia hoc pactum est imbitum in ipso contractu emptionis, ut scilicet, qui velit eandem rem, quam vendidit, redimere, totum pretium offerat, sicut totum obtulit, qui emit.

4. Rectè autem Lopez l. 1. de contr. cap. 59. Garfias de contr. cap. 28. contra Bannez, aliisque, notant, censum posse emi cum ejusmodi pacto, etiam post Bullam Pii V. quia Pius id nunquam prohibuit. Illud tamen fateor, si alicubi sit legitima consuetudo, vel lex municipalis, ut redimatur per partes, esse servandam, si non appareat clarè injusta, quia leges, & consuetudines justæ semper sunt observandæ.

5. Denique ex ratione hujus primi dicti inferri facile potest, etiam si pactum redimendi totum simul non præcesserit, tamen totum simul, & non per partes esse ex se censum redimendum. Ita Less. l. c. 22. n. 73. Mol. l. c. quia, ut dictum est, id postulat ipsa natura retrovenditionis.

6. Dico secundò, posse nihilominus poni pactum, ut possit redimi per partes, & id solum declaravere Martinus, & Calistus, dum contractum census continentem hoc pactum approbaverunt, non enim reprobarunt, si hoc non contineret. Ratio est, quia non apparet, unde id sit illicitum; cum sit in favorem Venditoris, cui rationabile est favere, utpote, qui subeat onus solvendi pensionem quotannis.

7. Multi Doctores, ut Nav. in comment. de us. n. 101. Summa Cor. 2. p. tract. de Cens. n. 13. & 16. Montalin. in lucerna animæ, c. 18. §. 6. n. 14. putant absolute posse censum redimi per partes notabiles, ut per tertiam, per quar-

tam, & c. non autem per partes minimas, & quæ Romæ sic fieri, dicit Montal. l. c. Sed rectè id, si non consistat quod modò diximus, servandam esse legem consuetudinem.

§. VII. Pactum de redimendo cum eadem moneta.

1. Quoad pactum de redimendo cum eadem moneta, diversa moneta, nihil occurrit dicendum, præter id, quod latè docet Less. l. c. 22. dub. 8. nimirum, potest, & abstrahendo ab aliquo lucro cessante, non licet afferre eandem, vel diversam, sit novum gravamen, aliunde non recompenetur, quia satis est venditori, si iusta, & æquivalenti moneta retrovendat.

2. Quod si gravamen abundè compensetur, ut si æquale periculum, quod crescat, vel decreascit, vel nec, tunc licet, etiam in terminis Bullæ Pii V. quod novus contractus sortis, mihi dobum non est, si potest De Lugo d. 27. de l. si. sibi. l. 1. Adde Bonac. contr. d. 3. q. 4. p. vii. n. 41. v. Alvar. 2. Censum etiam posse, etiam aliis rebus, quibus tamen censuarius tantus sit loco pecunie, idque etiam post Bullam Pii V. Pontifex, etiam voluerit numeratam pecuniam in constitutione census, de qua tamen te inferius dicam, in constitutione id solum voluisse, non in extinctione retinendum est. Atque hæc de ejusmodi pactis ex natura ipsorum licitis. Videamus nunc, an aditus aliquis sit in contrarium.

CAPVT. V.

De Constitutionibus Pontificiis circa Censuum creationem.

1. Quinque Pontificum Bullæ, qui de hoc præciserunt, sunt hæc præcognoscendæ.

MARTINVS V. & CALISTVS II.

Primò enim Martinus V. & secundò, non minus idem, quod Martinus, approbavit Calistus II. per constitutiones, quæ habentur in titulo de Emptore, & de Redemptio, inter Extravagantes. Sed, quia hi Pontifices requirunt eas conditiones in suis Bullis appropinquas, scilicet, censum, sed solum declarant, censum cum illis conditionibus creatos, esse licitos, ut sentit Mol. d. 393. l. 5. c. 46. sine. (quidquid dicat Navar. in comment. de us. n. 72.) idem de his non est, cur nullus sit agendum.

NICOLAUS V.

2. Tertiò, Nicolaus V. anno 1411. ad petitionem Alphonsi Primi Regis vtriusque Siciliæ, edidit constitutionem censuum in illis Regnis, Bullam, quæ continet quatuor conditiones, sed de hac Bulla præcipue utpote ad nos Siculos maxime pertinet, disputemus; hic autem fuit solum innuendum, ubi cetera Bullæ asserimus.

PIVS V.

3. Quartò, Pius V. anno 1569. edidit Constitutionem, quæ incipit, Cum onus Apostolica, & est §. 2. in Bulla Romano, in qua requiritur ferè decem & septem conditiones, quarum certè plurimæ non requiruntur ex natura rei in censuum constitutione. Quare, ubi ea constitutio est promulgata, vel recepta, non obligat, sicut non obligat ceteræ leges positivæ, ubi receptæ non sunt. Et gaudet ceteræ leges positivæ, nec obligat in Gallia, nec in Germania, nec in Belgio, in quibus Regnis hæc Bulla non est promulgata, nec vltro recepta, docet Less. l. c. 22. dub. 9. nec in Regno Castellæ, docet Mol. d. 394. n. 1. sine nec in Regno Sicilia, teste Less. loc. cit. n. 99. nos docuimus, c. seq. pluribus. Solum ei go in tertia Pontificis Constitutione, ubi fuerit fortè promulgata, receptaque, obligabit. Quia si ex parte fuerit recepta, ex parte obligabit, ut habet Less.